

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04

21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24

00-503 W A R S Z A W A

TELEFAX: 29-40-89

BS/38/29/93

OCZEKIWANIA I OBAWY ZWIĄZANE Z LUSTRACJĄ

Komunikat z badań

Warszawa, marzec 1993 r.

UWAGA: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

- ◆ Idea lustracji ma w Polsce więcej zwolenników niż przeciwników.

		CBOS
CZY UWAŻA PAN(I), ŻE LUDZIE PEŁNIĄCY NIEKTÓRE FUNKCJE W PAŃSTWIE POWINNI OBOWIĄZKOWO PODLEGAĆ LUSTRACJI?		
Tak	64%
Nie	26%
Trudno powiedzieć	...	10%

- ◆ Wielu respondentów przekonują jednak argumenty przeciw lustracji, zwłaszcza te, które wskazują na możliwość skrzywdzenia niewinnych ludzi.

- ◆ Osoby, które w przeszłości współpracowały ze Służbą Bezpieczeństwa, zdaniem ponad połowy ankietowanych, nie powinny dalej pełnić funkcji państwowych.

- ◆ Około 70% respondentów pragnie, aby każdy obywatel miał dostęp do własnej "teczki" w MSW.

W publicznych debatach sprawa lustracji wciąż powraca. W gruncie rzeczy jednak nie wiemy, jak funkcjonuje ona w potocznej świadomości, z czym ludziom się kojarzy i - co być może najważniejsze - jak dalece jest to dla Polaków ważny problem. W lutowym sondażu "Aktualne problemy i wydarzenia"¹ zadaliśmy respondentom serię pytań, w których problem lustracji był ujęty z wielu różnych punktów widzenia. Intencją tych pytań było wykazanie, jaka jest skala aprobaty i dezaprobaty lustracji w Polsce, jak można scharakteryzować jej zwolenników i przeciwników oraz jakie argumenty są istotne dla każdej z grup.

Idea sprawdzania przeszłości ludzi zajmujących niektóre stanowiska w państwie zyskała wyraźną aprobatę respondentów; jej zwolennicy stanowią większość.

		CBOS
Czy uważa Pan(i), że ludzie pełniący niektóre funkcje w państwie powinni obowiązkowo podlegać lustracji?		
Tak		64%
Nie		26%
Trudno powiedzieć		10%

Osoby akceptujące takie rozwiązanie oraz niezdecydowane w tej sprawie, zapytaliśmy z kolei, które stanowiska ewentualnie miałyby podlegać lustracji. Można sądzić, że stopień aprobaty odzwierciedla w tym przypadku skalę obaw przed obecnością byłych agentów w polskim życiu publicznym. Akceptacja lustracji może być również związana z postrzeganiem przez respondentów prawdopodobieństwem obecności takich osób w określonym miejscu struktur państwowych.

¹ Sondaż przeprowadzono w dniach 12-14 lutego 1993 r. na 1255-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

		CBOS	
Czy uważa Pan(i), że lustracji powinni obowiązkowo podlegać:			
	Tak	Nie	
▶ posłowie i senatorowie	90%	5%	
▶ urzędnicy wysokich szczebli	88%	7%	
▶ urzędnicy wysokich szczebli w bankach	74%	19%	
▶ policjanci	74%	21%	
▶ oficerowie Wojska Polskiego	70%	24%	
▶ osoby kierujące państwowymi przedsiębiorstwami	66%	28%	
▶ radni w gminie, dzielnicy	64%	30%	
▶ wszyscy urzędnicy państwowi	61%	32%	
▶ nauczyciele	39%	56%	

Aprobata obowiązkowej lustracji jest silnie zróżnicowana w zależności od tego, które funkcje czy stanowiska miałyby być jej poddane. Jednakże tylko w przypadku nauczycieli znika wyraźna przewaga akceptacji nad jej brakiem, co więcej - poddanie nauczycieli obowiązkowej lustracji spotkałoby się raczej ze sprzeciwem niż z aprobatą. Gdzie tkwi ta jakościowa różnica między nauczycielami a wszystkimi pozostałymi grupami, o których mowa w pytaniu? Możliwe, że powodem rezygnacji z postulatu sprawdzania przeszłości nauczycieli jest sytuowanie ich przez respondentów **dostatecznie daleko** od władzy, polityki i spraw wagi państwowej. Fakt, że nauczyciele zajmują się wychowywaniem dzieci, najwyraźniej nie jest dla respondentów wystarczającym argumentem na rzecz tezy, iż byłiby oni użyteczni jako współpracownicy Służby Bezpieczeństwa.

Mamy więc 64-procentową akceptację opinii, że niektóre funkcje w państwie powinny podlegać lustracji. Wiemy też, że powinna ona dotyczyć przede wszystkim ludzi będących u władzy i decydujących o sprawach obywateli - polityków, urzędników administracji państwowej, ludzi podejmujących ważne decyzje finansowe, a także instytucji powołanych do ochrony bezpieczeństwa obywateli i państwa. Zastanawiające jednak, że akceptacja w takiej skali nie pojawi się już przy żadnym z kolejnych pytań dotyczących różnych aspektów

lustracji. Jakkolwiek zatem Polacy w większości aprobują zasadę sprawdzania przeszłości polityków i urzędników, to jednak różnią się między sobą zarówno w ocenie wagi tego problemu, jak i stosunkiem do rozmaitych argumentów, przemawiających za lustracją lub przeciw niej.

Argumenty za lustracją

Spośród rozmaitych argumentów, wysuwanych przez zwolenników lustracji, dwa wydają się szczególnie ważne i silnie akcentowane. Pierwszy z nich możemy określić jako **pragmatyczny**. Głosi on, iż politycy czy urzędnicy, którzy w przeszłości byli związani z tajnymi służbami, mogą obecnie podlegać naciskom ze strony swych dawnych mocodawców i w efekcie podejmować decyzje w sposób niesuwerenny, kierując się interesem innym niż polska racja stanu.

		CBOS
Czy uważa Pan(i), że		
- byli agenci Służby Bezpieczeństwa, jeśli zajmują wysokie stanowiska w państwie, mogą szkodzić krajowi	47%	
czy też		
- byli agenci Służby Bezpieczeństwa, nawet jeśli zajmują stanowiska państwowe, nie są w stanie szkodzić krajowi	27%	
Trudno powiedzieć	26%	

Problem został zdefiniowany jako zagrożenie interesów państwa i niemal połowa respondentów zadeklarowała **obawę** przed tego rodzaju zagrożeniem. Czy obawa ta, związana z mniej lub bardziej prawdopodobną obecnością byłych agentów SB w polskim życiu publicznym, oznacza przyzwolenie na lustrację?

Ten sam pragmatyczny argument, lecz przełożony na konkretną dyrektywę zmierzającą do likwidacji zagrożenia, zyskał niemal taką samą jak poprzednio liczbę zwolenników i przeciwników:

		CBOS
Najwyższy czas przeprowadzić lustrację po to, aby odsunąć od władzy byłych agentów		
Zgadzam się		46%
Nie zgadzam się		28%
Trudno powiedzieć		26%

Dla blisko połowy respondentów postulat "odsunięcia od władzy byłych agentów" stanowi argument na rzecz lustracji i akceptacja takiego stanowiska jest najczęściej wyrażaną opinią w tej kwestii. Postulat ten został mocno sformułowany ("najwyższy czas...") i zawiera sugestie, iż mamy w tej dziedzinie pewne zaległości, których nadrobienie służyłoby interesowi kraju. Akceptacja tego postulatu nie tylko oznacza (jak w przypadku poprzedniego pytania) zgodę na to, iż należy unikać obecności byłych agentów w polskim życiu publicznym, lecz implikuje również pewien istotny pogląd na rzeczywistość: wśród polityków lub urzędników państwowych są osoby, które w przeszłości były agentami i które obecnie należy "odsunąć od władzy".

Warto w tym miejscu postawić pytanie, czy zgoda na ten mocno sformułowany postulat lustracji rzeczywiście stanowi **konsekwencję** wcześniej deklarowanej obawy przed byłymi agentami SB.

		CBOS	
Najwyższy czas przeprowadzić lustrację, aby odsunąć od władzy byłych agentów			
		Tak	Nie
Byli agenci SB mogą szkodzić krajowi		73%	12%
Byli agenci SB nie mogą szkodzić krajowi		23%	57%

Zdecydowana większość spośród osób, które deklarują obawę przed obecnością byłych agentów w polskim życiu publicznym, to równocześnie zwolennicy lustracji. Ta znaczna konsekwencja poglądów była do przewidzenia. Nieco mniej konsekwentne są osoby nie dostrzegające zagrożenia ze strony polityków związanych w przeszłości ze Służbą Bezpieczeństwa. Blisko jedna czwarta z nich uważa jednak za wskazane przeprowadzenie lustracji w celu "odsunięcia od władzy byłych agentów", oceniając ich zapewne według innych kryteriów niż możliwość szkodzenia krajowi lub jej brak.

Drugi argument, często służący uzasadnieniu postulatu lustracji, można określić jako **etyczny**. Odwołuje się on do poczucia sprawiedliwości, ujmuje problem w kategoriach "rozliczenia się z przeszłością". Mówi się więc o konieczności zadośćuczynienia ofiarom prześladowań, "wyrównania rachunku krzywd" czy też po prostu o "dokończeniu rewolucji" i spełnieniu się "dziejowej sprawiedliwości". Argument ten odwołuje się więc do zasadniczo innego typu racjonalności niż poprzedni. Nie chodzi już o lęk przed zagrożeniem czy troskę o losy państwa, lecz o zwykłe poczucie krzywdy, będące zapewne udziałem wielu ludzi.

		CBOS
Trzeba przeprowadzić lustrację, bo tego wymaga sprawiedliwość		
<i>Zgadzam się</i>		46%
<i>Nie zgadzam się</i>		32%
<i>Trudno powiedzieć</i>		22%

Ten etyczny argument zyskał wśród respondentów taką samą liczbę zwolenników jak poprzedni, pragmatyczny. Nieco większa jest natomiast w tym przypadku liczba przeciwników. Mocno sformułowana opinia o konieczności "odsunięcia od władzy byłych agentów" wzbudziła nieco mniejszy sprzeciw, niż propozycja przeprowadzenia lustracji w imię sprawiedliwości.

Osoby, które akceptują lustrację w imię argumentu pragmatycznego, w znacznej większości akceptują także jej etyczne uzasadnienie. Podobną konsekwencję widać w opiniach przeciwników lustracji.

		CBOS	
		Trzeba przeprowadzić lustrację, bo tego wymaga sprawiedliwość	
		Tak	Nie
Najwyższy czas przeprowadzić lustrację, aby odsunąć od władzy byłych agentów	Tak	77%	17%
	Nie	19%	70%

Z zestawienia odpowiedzi na obydwa pytania wynika, że poglądy zwolenników i przeciwników lustracji są spójne i ugruntowane, przy czym nieco większa konsekwencja dotyczy akceptacji, niż odrzucenia obu argumentów. Nie można na tej podstawie wskazać jednego z nich jako "mocniejszego" w opinii respondentów; obydwa zdają się równie przekonujące dla zwolenników i równie nieprzekonujące dla przeciwników lustracji. Również "obszar niespójności" poglądów jest w obydwu przypadkach prawie taki sam: grupa respondentów, którzy zgadzają się z etycznym, a odrzucają pragmatyczny argument jest niemal równie liczna jak grupa, która akceptuje pragmatyczne, a odrzuca etyczne uzasadnienie lustracji.

Argumenty przeciw lustracji

Kwestia "sprawiedliwej" lub "niesprawiedliwej" lustracji odnosi się także do innej, poza omówioną wyżej, formy, w jakiej zagadnienie lustracji funkcjonuje w publicznych dyskusjach i - zapewne - także w zbiorowej świadomości. Dotąd mowa była o lustracji jako **sposobie rozwiązania problemu**, przed którym stoi polska klasa polityczna i polskie społeczeństwo. Różnice zdań dotyczyły tego, w jakiej mierze problem rzeczywiście istnieje i w jakiej mierze lustracja istotnie go rozwiązuje. Często jednak zagadnienie lustracji bywa ujmowane z innej strony: jako **element politycznych rozgrywek**, atut w ręku jednych polityków przeciwko drugim. Tu z kolei spór toczy się o to, w jakim stopniu możliwe są rozmaite wypaczenia procedury lustracyjnej i jak dalece szkodliwe mogą okazać się wszelkie nadużycia i bezpodstawne oskarżenia. Istnienie niebezpieczeństwa, że informacje znajdują się w rękach ludzi nieodpowiedzialnych i gotowych wykorzystać je w sposób nieuczciwy, stanowi zapewne silny argument przeciwników lustracji.

		CBOS
Nie powinno się w Polsce przeprowadzać lustracji, bo zbyt wielkie jest ryzyko, że ktoś zostanie niewinnie oskarżony		
Zgadzam się		46%
Nie zgadzam się		32%
Trudno powiedzieć		22%

Okazuje się, że powyższy argument jest na tyle poważny, iż znalazł więcej zwolenników niż przeciwników, a poglądy na temat lustracji uzależnione są od sposobu przedstawienia problemu. W odpowiedziach na wcześniejsze pytanie odnotowaliśmy przewagę aprobaty lustracji nad dezaprobatą, obecnie mamy przewagę opinii nie akceptujących lustracji. Obawa, że niewinni ludzie mogą zostać pokrzywdzeni, okazała się ważniejsza od tego, czy działanie takie dobrze służy społeczeństwu lub państwu.

Mamy więc dwa rodzaje uwarunkowań, które kształtują stosunek respondentów do lustracji, wynikające z dwóch różnych sposobów ujęcia tego zagadnienia. Najwyraźniej wielu respondentów odróżnia lustrację jako sposób rozwiązania problemu od gry, w której uczestniczą politycy i ugrupowania polityczne.

		CBOS	
Najwyższy czas przeprowadzić lustrację, aby odsunąć od władzy byłych agentów			
		Tak	Nie
Nie powinno się przeprowadzać lustracji, bo zbyt wielkie jest ryzyko, że ktoś zostanie niewinnie oskarżony	Tak	36%	47%
	Nie	74%	14%
Trzeba przeprowadzić lustrację, bo tego wymaga sprawiedliwość			
		Tak	Nie
Nie powinno się przeprowadzać lustracji, bo zbyt wielkie jest ryzyko, że ktoś zostanie niewinnie oskarżony	Tak	28%	61%
	Nie	87%	10%

Z porównania odpowiedzi na dwie pary pytań wynikają interesujące zależności. Osoby, które nie obawiają się możliwości oskarżenia niewinnych ludzi, na ogół akceptują obydwa wcześniej omówione argumenty na rzecz lustracji, przy czym argument etyczny jest przez nich bardziej jednomyślnie aprobowany. Ci natomiast spośród respondentów, którzy uważają, że ryzyko niesprawiedliwych oskarżeń nie pozwala na przeprowadzenie lustracji, w większej części nie aprobują żadnego z argumentów, przy czym ten z nich, który określiliśmy wcześniej jako etyczny jest przez nich bardziej jednomyślnie odrzucany niż pragmatyczny. Również i z tego porównania wynika, że poglądy zwolenników lustracji są bardziej spójne niż poglądy jej przeciwników.

Gdy zapytaliśmy respondentów o ryzyko oskarżenia niewinnych osób, proporcje zwolenników i przeciwników lustracji odwróciły się, mimo że pytanie wskazało jedynie na niebezpieczeństwo takich oskarżeń, nie precyzując, że istnieją ludzie lub grupy, które mogłyby celowo fałszować informacje lub wykorzystywać je w sposób nieuczciwy. Sprawdźmy więc, jaki jest stosunek respondentów do *explicite* wyrażonej opinii, że lustracja ma właśnie taki, z założenia instrumentalny i nieuczciwy charakter.

		CBOS
Lustracja została wymyślona po to, aby wyeliminować i oczernić przeciwników politycznych		
<i>Zgadzam się</i>	41%	
<i>Nie zgadzam się</i>	30%	
<i>Trudno powiedzieć</i>	29%	

Pogląd taki ma więcej zwolenników niż przeciwników. Trudno przesądzać, czy ta opinia ankietowanych dotyczy tylko lustracji czy też jest oceną polskiej sceny politycznej, stylu uprawiania polityki. Nie wiemy też, czy protest owych 41% respondentów jest reakcją na sposób wprowadzenia problemu lustracji do polskiego życia publicznego, czy też ich opinia jest wyrazem sprzeciwu wobec ogólnej zasady sprawdzania przeszłości polityków.

		CBOS
Czy uważa Pan(i), że		
- społeczeństwo ma prawo wiedzieć o każdym szczególnie z życiorysu polityka	54%	
czy też		
- polityk nie musi ujawniać przed opinią publiczną wszystkich szczegółów swego życiorysu	29%	
Trudno powiedzieć	17%	

Pytanie ujmuje rzecz w kategoriach praw obywateli względem polityków i praw polityków względem obywateli. Większa część respondentów opowiada się za zasadą pełnej jawności. Zasada ta nie kłóci się jednak z pojmowaniem lustracji jako nieuczciwej gry, w której chodzi o wyeliminowanie przeciwników politycznych.

Prawo do nieujawniania wszystkich szczegółów życiorysu polityka może oznaczać także prawo do zachowania prywatności przez osobę poddaną publicznemu osądowi i zapewne tak rozumieją je ci spośród respondentów, którzy opowiedzieli się za drugą opinią.

Konsekwencje lustracji

Wróćmy do kwestii sprawdzania przeszłości polityków, a ściślej - do konsekwencji, jakie należałoby wyciągnąć wobec osób, dla których ta próba okazałaby się niepomyślna. Respondenci są pod tym względem skłonni do znacznego rygoryzmu: ponad połowa z nich uważa, że osoby takie nie powinny dalej pełnić swoich funkcji.

		CBOS
Jeśli rzeczywiście pewni politycy, sprawujący dziś funkcje państwowe, byli w przeszłości agentami Służby Bezpieczeństwa, to czy uważa Pan(i), że:		
- powinni oni zostać usunięci ze swoich funkcji, a informacje o ich nazwiskach podane do publicznej wiadomości	25%	
- nie muszą oni być usuwani ze swoich funkcji, ale informacje o ich nazwiskach powinny być podane do publicznej wiadomości	15%	
- powinni zostać nakłonieni do tego, aby sami ustąpili ze swoich funkcji, bez podawania ich nazwisk do publicznej wiadomości	30%	
- w ogóle nie powinno się nic robić w tej sprawie, to już przeszłość	13%	
Trudno powiedzieć	15%	

Najmniej liczna okazała się grupa respondentów, którzy byliby skłonni zbagatelizować ten problem. Postulat ujawniania nazwisk byłych agentów nie połączonego z usuwaniem ich z zajmowanych stanowisk akceptuje 15% badanych. Może to oznaczać, że ci respondenci nie przywiązują dużej wagi do ewentualnych szkód wyrządzonych przez byłych agentów państwu i społeczeństwu, ale współpracę z SB traktują jako przewinienie, które w ten sposób powinno zostać ujawnione. Możliwe także, że postulat ten był rozumiany jako zneutralizowanie, pozbawienie możliwości szkodzenia, albo też jeszcze inaczej - jako poddanie winnych społecznemu osądowi, który rozstrzygałby o ewentualnej karze.

Większość uważa wszakże, że ujawnieni agenci powinni być eliminowani z życia politycznego, przy czym nieco więcej zwolenników ma pogląd, że ujawnianie ich nazwisk nie jest przy tym konieczne.

Chociaż więc idea lustracji wywołuje wiele kontrowersji, to jednak niewiele osób uważa, że sprawy, których ona dotyczy, powinny zostać zapomniane, a wobec polityków, którym zostanie udowodniona współpraca ze Służbą Bezpieczeństwa, nie należy wyciągać żadnych konsekwencji.

Powszechny dostęp do akt w MSW?

Lustracja, jakkolwiek akceptowana przez znaczną część respondentów, budzi jednak wiele obaw. Boimy się przede wszystkim tego, że sprawdzanie przeszłości polityków mogłoby w praktyce przybrać formę walki politycznej, w której każdy mógłby zostać pomówiony i oczerniony. Jednocześnie połowa Polaków optuje za jawnością życia publicznego: uważają oni, że społeczeństwo ma prawo wiedzieć o każdym szczególe życiorysu swoich polityków. Przekonajmy się więc, co sądzi społeczeństwo o powszechnym dostępie do niegdyś tajnych akt personalnych MSW. Czy Polacy chcieliby wiedzieć, jakie informacje o nich zostały tam zgromadzone? Pamiętajmy, że w byłej NRD realizacja takiego postulatu wzbudziła ożywioną dyskusję, w której na pierwszy plan wysunęły się argumenty o charakterze etycznym.

		CBOS
W Polsce, podobnie jak w byłej NRD, każdy obywatel powinien mieć dostęp do swoich akt w MSW		
Zgadzam się		68%
Nie zgadzam się		13%
Trudno powiedzieć		19%

Zasada powszechnego dostępu do akt w MSW jest akceptowana z większą jednomyślnością i budzi mniej kontrowersji niż lustracja. Ciekawość przeważa tu zapewne nad lękiem, że nowo zdobyta wiedza mogłaby przynieść dotkliwe rozczarowania i zmienić nasz stosunek do ludzi, którzy dotąd nas otaczali. Można też zapewne interpretować ten fakt w kategoriach praw, przysługujących obywatelom. W tym sensie wcześniejsza akceptacja postulatu pełnej jawności życia politycznego oraz aprobaty powszechnego ujawnienia bezprawie gromadzonych informacji o obywatelach tworzyłyby spójną całość. W obydwu przypadkach na pierwszy plan wysuwają się prawa obywateli: do informacji o ludziach sprawujących władzę lub pretendujących do niej oraz do ochrony własnej prywatności przed administracją państwową.

Zwolennicy i przeciwnicy lustracji

Spośród cech społeczno-demograficznych **wykształcenie** respondentów w największym stopniu różnicuje odpowiedzi na pytania dotyczące lustracji². We wszystkich omawianych kwestiach wraz ze wzrostem wykształcenia maleją wątpliwości, wyrażane odsetkiem odpowiedzi "trudno powiedzieć". Osoby z wyższym wykształceniem wyraźnie dają się wyróżnić jako grupa, w której argumenty za lustracją spotkały się z najmniejszą aprobatą,

² Zob. tabele aneksowe.

natomiast argumenty przeciw niej - z największym poparciem. Ludzie, którzy ukończyli wyższe studia, wyraźnie częściej od innych uważają też, że byli agenci Służby Bezpieczeństwa nie mają obecnie możliwości szkodzenia Polsce. Bagatelizując zagrożenie i rzadziej od innych aprobując argumentację o charakterze "sprawiedliwosciowym" grupa ta jednocześnie jest głęboko przekonana, że w wyniku lustracji mogą ucierpieć niewinni ludzie. Wyraźnie częściej niż inni (średnio o 20 punktów procentowych) ludzie z wyższym wykształceniem skłonni są przyznawać politykom prawo do zachowania w tajemnicy przed wyborcami niektórych szczegółów biograficznych. Jednocześnie akceptacja postulatu poddania obowiązkowej lustracji niektórych funkcji w państwie jest w tej grupie równie wysoka jak w pozostałych.

Argumenty na rzecz lustracji najczęściej akceptują rolnicy, urzędnicy, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz ludzie o najniższych dochodach. Prywatni przedsiębiorcy, głęboko przekonani o niebezpieczeństwach wynikających z obecności byłych agentów w życiu publicznym, jednakże rzadziej od innych akceptują postulat lustracji w imię odsunięcia od władzy byłych agentów.

Argument przeciw lustracji, wysuwający na pierwszy plan ryzyko skrzywdzenia niewinnych ludzi, poza osobami z wyższym (a także średnim) wykształceniem często akceptują respondenci w wieku poniżej 35 lat, mieszkańcy dużych miast, badani z północnych województw, członkowie kadr kierowniczych, urzędnicy, robotnicy niewykwalifikowani (pozostający pod tym względem w wyraźnej opozycji do robotników wykwalifikowanych), a także uczniowie i studenci. Częściej niż inne kategorie respondentów argument ten akceptowali ludzie, którzy dobrze oceniają własne warunki materialne.

Postulat "otwarcia teczek" zyskał aprobatę większości badanych we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Najbardziej popierają go robotnicy niewykwalifikowani oraz uczniowie i studenci, najmniej zaś - ludzie starsi, renciści i emeryci.

Publiczne ujawnianie wszelkich szczegółów życiorysów polityków najmniej skłonni są akceptować mieszkańcy dużych miast, inteligencja i członkowie kadr kierowniczych.

Pewne zależności występują także między poglądami politycznymi deklarowanymi przez respondentów a stosunkiem do problemu lustracji.

Zwolennicy przeprowadzenia lustracji w imię sprawiedliwości chętniej od innych określają się jako ludzie o poglądach prawicowych. Ci spośród respondentów, którzy nie zgadzają się z poglądem, że sprawiedliwość wymaga przeprowadzenia lustracji, częściej od innych deklarują poglądy lewicowe.

"Prawicowość" sprzyja także akceptowaniu opinii, że ludzie sprawujący niektóre funkcje w państwie powinni obowiązkowo podlegać lustracji.

★

★ ★

Idea lustracji ma w Polsce więcej zwolenników niż przeciwników. Największa jednomyślność respondentów dotyczy opinii, że ludzie pełniący niektóre funkcje w państwie powinni być obowiązkowo poddani lustracji. Przewaga zwolenników nad przeciwnikami sprawdzania przeszłości polityków znika, gdy w grę wchodzi ryzyko oskarżenia i zniesławienia niewinnych osób. Wyraźnie dają się zauważyć dwa sposoby funkcjonowania kwestii lustracji w społecznej świadomości: jako problemu, przed którym stoi Polska i polscy politycy, oraz jako elementu politycznych rozgrywek, w ramach których może dochodzić do oczerniania i zniesławiania niewinnych ludzi. Społeczeństwo z jednej strony pragnie jawności i oczyszczenia sceny politycznej z byłych agentów, z drugiej zaś - obawia się niewłaściwego wykorzystania uzyskanych informacji przez ludzi nieuczciwych i nieodpowiedzialnych.

ANEKS

Tabela 1. Czy uważa Pan(i), że ludzie pełniący niektóre funkcje w państwie powinni obowiązkowo podlegać lustracji?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	26	10	1248
Płeć				
Mężczyźni	69	25	6	563
Kobiety	61	27	12	685
Wiek				
do 24 lat	61	32	7	167
25-34	64	29	7	221
35-44	69	26	5	273
45-54	65	23	12	216
55-64	67	22	11	192
65 lat i więcej	58	24	18	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	63	25	12	504
Miasto do 20 tys.	69	24	7	139
od 21 do 100 tys.	65	25	10	230
101-500 tys.	60	33	7	228
501 tys. i więcej mieszk.	70	22	8	148
Region				
Północny	65	27	8	163
Zachodni	59	32	9	110
Środkowo-zachodni	62	34	4	183
Środkowy	70	23	7	232
Wschodni	62	21	18	141
Południowo-wschodni	70	17	13	198
Południowo-zachodni	60	29	11	222
Wykształcenie				
Podstawowe	64	23	13	493
Zasadnicze zawodowe	63	31	7	344
Średnie	67	25	8	338
Wyższe	68	26	6	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	63	22	14	57
Prac. umysł. niż. szczebla	70	26	4	96
Pracownicy fiz. - umysł.	76	19	5	56
Robotnicy wykwalifikowani	56	35	8	138
Robotnicy niewykwalifik.	68	23	9	73
Rolnicy	66	24	9	130
Prywatni przedsiębiorcy	70	27	3	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	62	23	15	381
Uczniowie i studenci	71	27	2	49
Bezrobotni	54	37	9	120
Gospodynie domowe i inni	74	20	6	99
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	68	18	14	158
500 tys. - 999 tys.	61	30	10	344
1000 tys. - 1499 tys.	66	25	9	352
1500 tys. - 1999 tys.	64	29	7	179
2000 tys. i powyżej	69	23	7	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	61	28	11	537
Średnie	67	24	9	552
Dobre	67	25	8	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	63	27	10	125
Raz w tygodniu	64	24	12	694
Kilka razy w roku	66	29	5	314
W ogóle nie uczestniczy	63	29	7	110
Ocena kier. rozw. syst. w kraju				
Dobry kierunek	66	29	5	263
Zły kierunek	65	26	9	786
Trudno powiedzieć	58	23	19	199

Tabela 2. Czy uważa Pan(i), że: 1 - byli agenci Służby Bezpieczeństwa, jeśli zajmują wysokie stanowiska państwowe, mogą szkodzić krajowi, 2 - nawet jeśli zajmują stanowiska państwowe, nie są w stanie szkodzić krajowi

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	27	26	1251
Płeć				
Mężczyźni	51	27	22	563
Kobiety	44	27	29	688
Wiek				
do 24 lat	42	32	26	168
25-34	49	29	22	223
35-44	52	27	21	275
45-54	49	30	22	215
55-64	46	24	29	192
65 lat i więcej	43	20	37	177
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	24	29	506
Miasto do 20 tys.	45	36	18	139
od 21 do 100 tys.	46	26	27	232
101-500 tys.	48	27	26	228
501 tys. i więcej mieszk.	49	32	18	146
Region				
Północny	38	36	26	163
Zachodni	46	39	16	111
Środkowozachodni	44	35	21	184
Środkowy	51	27	22	232
Wschodni	41	27	32	141
Południowo-wschodni	53	22	25	199
Południowo-zachodni	54	13	33	221
Wykształcenie				
Podstawowe	47	23	31	495
Zasadnicze zawodowe	50	27	23	344
Średnie	47	30	23	341
Wyższe	41	44	15	71
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	44	15	57
Prac. umysł. niż. szczebla	53	31	16	96
Pracownicy fiz.- umysł.	52	37	10	56
Robotnicy wykwalifikowani	51	24	25	139
Robotnicy niewykwalifik.	35	25	39	73
Rolnicy	54	25	21	130
Prywatni przedsiębiorcy	55	39	6	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	43	23	35	380
Uczniowie i studenci	50	43	8	49
Bezrobotni	41	30	28	122
Gospodynie domowe i inni	58	17	25	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	57	19	24	159
500 tys. - 999 tys.	45	27	28	348
1000 tys. - 1499 tys.	43	25	32	352
1500 tys. - 1999 tys.	50	30	20	178
2000 tys. i powyżej	51	34	15	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	45	27	29	539
Średnie	49	25	27	554
Dobre	52	38	9	155
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	48	21	31	125
Raz w tygodniu	49	26	26	696
Kilka razy w roku	47	29	25	312
W ogóle nie uczestniczy	40	39	20	113
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	53	30	17	263
Zły kierunek	48	28	24	786
Trudno powiedzieć	36	20	44	201

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że najwyższy czas przeprowadzić lustrację po to, aby odsunąć od władzy byłych agentów? (%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	28	26	1252
Płeć				
Mężczyźni	51	28	21	564
Kobiety	41	28	31	688
Wiek				
do 24 lat	42	35	23	168
25-34	47	30	22	223
35-44	52	30	17	275
45-54	41	32	28	215
55-64	47	20	33	192
65 lat i więcej	42	21	36	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	24	28	505
Miasto do 20 tys.	44	34	22	139
od 21 do 100 tys.	46	25	29	232
101-500 tys.	44	27	29	228
501 tys. i więcej mieszk.	42	43	16	148
Region				
Północny	38	39	24	163
Zachodni	47	27	26	111
Środkowozachodni	43	42	15	184
Środkowy	51	27	21	233
Wschodni	49	22	29	141
Południowo-wschodni	51	24	25	199
Południowo-zachodni	41	18	42	221
Wykształcenie				
Podstawowe	44	19	37	495
Zasadnicze zawodowe	51	26	23	344
Średnie	45	38	17	341
Wyższe	37	54	9	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	46	14	57
Prac. umysł. niż. szczebla	53	34	12	96
Pracownicy fiz.- umysł.	53	41	6	56
Robotnicy wykwalifikowani	44	25	31	139
Robotnicy niewykwalifik.	45	36	19	73
Rolnicy	56	18	26	130
Prywatni przedsiębiorcy	42	37	21	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	41	23	35	381
Uczniowie i studenci	48	46	5	49
Bezrobotni	40	33	27	122
Gospodynie domowe i inni	51	16	32	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	54	19	27	159
500 tys. - 999 tys.	46	25	29	348
1000 tys. - 1499 tys.	42	31	27	352
1500 tys. - 1999 tys.	47	32	21	179
2000 tys. i powyżej	46	34	20	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	45	26	29	539
Średnie	47	28	26	554
Dobre	46	38	16	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	19	37	125
Raz w tygodniu	49	25	27	696
Kilka razy w roku	44	33	23	314
W ogóle nie uczestniczy	36	44	20	113
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	48	35	16	263
Zły kierunek	47	27	26	788
Trudno powiedzieć	37	23	39	201

Tabela 4. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że trzeba przeprowadzić lustrację, bo tego wymaga sprawiedliwość?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	32	22	1247
Płeć				
Mężczyźni	51	31	18	565
Kobiety	42	33	25	683
Wiek				
do 24 lat	38	38	24	168
25-34	47	39	14	223
35-44	51	35	14	275
45-54	44	31	26	213
55-64	49	22	29	191
65 lat i więcej	43	25	31	176
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	27	22	505
Miasto do 20 tys.	44	38	18	139
od 21 do 100 tys.	48	25	27	230
101-500 tys.	37	38	25	226
501 tys. i więcej mieszk.	39	47	14	148
Region				
Północny	44	44	12	163
Zachodni	41	37	23	111
Środkowozachodni	43	42	15	184
Środkowy	47	34	18	233
Wschodni	52	22	26	141
Południowo-wschodni	55	24	22	197
Południowo-zachodni	38	24	38	220
Wykształcenie				
Podstawowe	47	23	30	492
Zasadnicze zawodowe	50	29	21	344
Średnie	41	44	15	339
Wyższe	42	54	4	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	57	5	57
Prac.umysł.niż.szczebła	43	41	16	94
Pracownicy fiz.- umysł.	63	17	20	56
Robotnicy wykwalifikowani	38	30	32	139
Robotnicy niewykwalifik.	52	35	13	73
Rolnicy	55	25	20	130
Prywatni przedsiębiorcy	53	39	8	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	43	28	30	378
Uczniowie i studenci	33	52	15	49
Bezrobotni	45	34	21	122
Gospodynie domowe i inni	54	27	18	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	61	15	25	159
500 tys. - 999 tys.	51	27	21	346
1000 tys. - 1499 tys.	39	36	25	351
1500 tys. - 1999 tys.	42	38	20	179
2000 tys. i powyżej	43	40	17	190
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	28	25	539
Średnie	44	34	22	549
Dobre	46	42	13	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	25	30	123
Raz w tygodniu	50	27	23	695
Kilka razy w roku	44	37	19	312
W ogóle nie uczestniczy	29	55	16	113
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	44	40	16	263
Zły kierunek	49	30	21	786
Trudno powiedzieć	35	31	34	199

Tabela 5. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że nie powinno się w Polsce przeprowadzać lustracji, bo zbyt wielkie jest ryzyko, że ktoś zostanie niewinnie oskarżony?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	32	22	1250
Płeć				
Mężczyźni	43	37	20	562
Kobiety	47	28	24	688
Wiek				
do 24 lat	53	24	22	168
25-34	53	33	14	223
35-44	49	34	17	274
45-54	45	37	18	215
55-64	32	37	31	192
65 lat i więcej	38	25	36	177
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	33	27	503
Miasto do 20 tys.	45	38	17	139
od 21 do 100 tys.	48	26	26	232
101-500 tys.	51	31	19	228
501 tys. i więcej mieszk.	54	34	12	148
Region				
Północny	61	26	13	163
Zachodni	48	32	20	111
Środkowozachodni	49	36	14	184
Środkowy	44	34	22	232
Wschodni	46	32	22	141
Południowo-wschodni	36	35	29	199
Południowo-zachodni	39	30	32	221
Wykształcenie				
Podstawowe	36	31	34	492
Zasadnicze zawodowe	45	35	21	344
Średnie	57	32	11	341
Wyższe	63	31	5	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	33	6	57
Prac.umysł.niż.szczebla	60	28	12	96
Pracownicy fiz.- umysł.	46	41	13	56
Robotnicy wykwalifikowani	39	33	29	138
Robotnicy niewykwalifik.	64	28	8	73
Rolnicy	35	34	31	130
Prywatni przedsiębiorcy	48	46	6	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	41	31	29	380
Uczniowie i studenci	53	29	18	49
Bezrobotni	49	29	22	122
Gospodynie domowe i inni	42	34	24	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	29	37	34	159
500 tys. - 999 tys.	40	36	23	345
1000 tys. - 1499 tys.	51	26	23	352
1500 tys. - 1999 tys.	56	29	15	179
2000 tys. i powyżej	48	37	15	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	33	27	538
Średnie	48	31	21	553
Dobre	57	31	12	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	37	34	29	125
Raz w tygodniu	42	34	24	696
Kilka razy w roku	51	30	19	312
W ogóle nie uczestniczy	61	28	11	112
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	52	31	16	263
Zły kierunek	44	34	22	786
Trudno powiedzieć	42	26	32	200

Tabela 6. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że lustracja została wymyślona po to, aby oczernić i wyeliminować przeciwników politycznych? (%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	30	29	1252
Płeć				
Mężczyźni	42	34	24	565
Kobiety	41	26	33	688
Wiek				
do 24 lat	47	30	23	168
25-34	46	30	24	223
35-44	43	35	23	275
45-54	41	29	30	215
55-64	38	28	35	192
65 lat i więcej	34	25	41	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	29	32	506
Miasto do 20 tys.	42	34	25	139
od 21 do 100 tys.	47	23	30	232
101-500 tys.	38	35	27	228
501 tys. i więcej mieszk.	46	32	22	148
Region				
Północny	51	30	18	163
Zachodni	50	28	23	111
Środkowo-zachodni	51	31	18	184
Środkowy	41	30	29	233
Wschodni	39	29	33	141
Południowo-wschodni	39	28	33	200
Południowo-zachodni	27	31	42	221
Wykształcenie				
Podstawowe	37	24	39	495
Zasadnicze zawodowe	43	31	25	344
Średnie	45	34	21	341
Wyższe	47	39	13	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	43	43	14	57
Prac. umysł. niż. szczebla	53	30	17	96
Pracownicy fiz.- umysł.	48	31	21	56
Robotnicy wykwalifikowani	46	25	29	139
Robotnicy niewykwalifik.	45	24	31	73
Rolnicy	31	31	38	130
Prywatni przedsiębiorcy	40	53	8	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	38	25	37	381
Uczniowie i studenci	51	39	10	49
Bezrobotni	45	31	23	122
Gospodynie domowe i inni	34	32	34	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	35	31	33	159
500 tys. - 999 tys.	40	32	29	348
1000 tys. - 1499 tys.	42	26	32	352
1500 tys. - 1999 tys.	49	32	19	179
2000 tys. i powyżej	41	32	26	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	31	31	539
Średnie	44	28	29	554
Dobre	45	33	22	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	27	38	125
Raz w tygodniu	40	30	30	696
Kilka razy w roku	42	30	28	314
W ogóle nie uczestniczy	55	29	15	113
Ocena kier. rozw. syst. w kraju				
Dobry kierunek	42	35	23	263
Zły kierunek	43	30	26	788
Trudno powiedzieć	33	21	46	201

Tabela 7. Czy uważa Pan(i), że: 1 - społeczeństwo ma prawo wiedzieć o każdym szczególe z życiorysu polityka, 2 - polityk nie musi ujawniać przed opinią publiczną wszystkich szczegółów swego życiorysu (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	54	29	17	1251
Płeć				
Mężczyźni	58	28	15	563
Kobiety	50	30	20	688
Wiek				
do 24 lat	58	31	11	167
25-34	49	39	13	223
35-44	59	28	13	275
45-54	58	24	17	215
55-64	49	25	26	192
65 lat i więcej	47	27	27	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	57	24	19	505
Miasto do 20 tys.	52	37	10	139
od 21 do 100 tys.	53	26	21	232
101-500 tys.	53	30	17	228
501 tys. i więcej mieszk.	47	42	12	147
Region				
Północny	54	38	8	163
Zachodni	58	27	15	111
Środkowozachodni	64	30	6	183
Środkowy	52	35	13	233
Wschodni	46	24	30	141
Południowo-wschodni	56	21	23	199
Południowo-zachodni	47	27	26	221
Wykształcenie				
Podstawowe	52	24	25	494
Zasadnicze zawodowe	57	27	16	344
Średnie	55	35	10	341
Wyższe	45	49	6	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	45	48	7	57
Prac.umysł.niż.szczebla	53	35	12	96
Pracownicy fiz.- umysł.	53	33	13	56
Robotnicy wykwalifikowani	53	26	21	139
Robotnicy niewykwalifik.	62	21	17	73
Rolnicy	60	19	21	130
Prywatni przedsiębiorcy	66	26	9	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	49	26	25	381
Uczniowie i studenci	51	41	8	49
Bezrobotni	56	35	10	122
Gospodynie domowe i inni	54	35	12	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	59	22	19	158
500 tys. - 999 tys.	57	25	17	348
1000 tys. - 1499 tys.	52	29	20	352
1500 tys. - 1999 tys.	51	34	15	178
2000 tys. i powyżej	51	37	12	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	57	26	17	538
Średnie	51	30	19	554
Dobre	50	37	12	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	50	29	21	125
Raz w tygodniu	54	26	19	695
Kilka razy w roku	56	31	13	314
W ogóle nie uczestniczy	46	40	13	113
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	48	40	12	263
Zły kierunek	56	28	16	787
Trudno powiedzieć	50	18	31	201

Tabela 8. Jeśli rzeczywiście pewni politycy, sprawujący dziś funkcje państwowe, byli w przeszłości agentami Służby Bezpieczeństwa, to czy uważa Pan(i), że: 1 - powinni oni zostać usunięci ze swoich funkcji, a informacje o ich nazwiskach podane do publicznej wiadomości, 2 - nie muszą oni być usuwani ze swoich funkcji, ale informacje o ich nazwiskach powinny być podane do publicznej wiadomości, 3 - powinni zostać nakłonieni do tego, aby sami ustąpili ze swoich funkcji, bez podawania ich nazwisk do publicznej wiadomości, 4 - w ogóle nie powinno się nic robić w tej sprawie, to już przeszłość

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	15	30	13	15	1246
Płeć						
Mężczyźni	26	18	31	12	13	561
Kobiety	25	13	30	14	18	685
Wiek						
do 24 lat	21	20	33	13	14	167
25-34	19	25	31	13	12	223
35-44	28	12	33	18	8	274
45-54	29	11	30	16	14	213
55-64	27	12	30	8	23	192
65 lat i więcej	26	14	25	10	25	177
Miejsce zamieszkania						
Wieś	24	16	31	11	18	505
Miasto do 20 tys.	27	19	29	12	13	139
od 21 do 100 tys.	24	16	32	14	15	229
101-500 tys.	28	13	28	17	13	228
501 tys. i więcej mieszk.	25	14	34	15	12	145
Region						
Północny	23	18	37	14	9	163
Zachodni	21	18	37	11	13	107
Środkowozachodni	23	11	28	23	14	184
Środkowy	30	14	31	11	14	232
Wschodni	20	17	32	12	18	141
Południowo-wschodni	32	18	25	10	15	200
Południowo-zachodni	24	14	27	11	23	220
Wysztalcenie						
Podstawowe	26	12	29	10	22	491
Zasadnicze zawodowe	28	15	28	15	13	343
Średnie	22	21	33	15	9	341
Wyższe	25	13	35	16	11	71
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	28	18	33	14	8	57
Prac.umysł.niż.szczebla	33	10	37	11	10	96
Pracownicy fiz.- umysł.	16	21	41	11	11	56
Robotnicy wykwalifikowani	21	16	36	14	13	139
Robotnicy niewykwalifik.	17	18	33	16	17	73
Rolnicy	31	13	28	10	18	130
Prywatni przedsiębiorcy	36	7	32	17	8	46
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	28	12	25	13	22	380
Uczniowie i studenci	19	36	29	12	4	48
Bezrobotni	18	20	30	19	13	120
Gospodynie domowe i inni	25	19	32	13	12	99
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 500 tys.zł	33	16	31	8	12	158
500 tys. - 999 tys.	25	14	30	15	16	348
1000 tys. - 1499 tys.	23	17	31	11	17	352
1500 tys. - 1999 tys.	23	20	27	18	13	177
2000 tys. i powyżej	29	10	35	14	13	189
Ocena własnych war. mater.						
Złe	25	14	31	13	17	536
Średnie	27	16	28	14	15	553
Dobre	21	19	40	13	8	155
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	25	11	34	8	22	125
Raz w tygodniu	28	15	27	13	17	694
Kilka razy w roku	23	20	33	13	12	310
W ogóle nie uczestniczy	17	12	38	21	12	113
Ocena kier.rozw.syt.w kraju						
Dobry kierunek	22	19	32	14	13	262
Zły kierunek	29	15	30	14	13	783
Trudno powiedzieć	17	14	31	11	28	201

Tabela 9. Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że w Polsce, podobnie jak w byłej NRD, każdy obywatel powinien mieć dostęp do swoich akt w MSW? (%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	13	19	1253
Płeć				
Mężczyźni	71	14	15	565
Kobiety	66	13	22	688
Wiek				
do 24 lat	69	13	18	168
25-34	72	15	14	223
35-44	71	16	13	275
45-54	74	8	18	216
55-64	61	16	23	192
65 lat i więcej	58	12	30	178
Miejsce zamieszkania				
Wieś	68	12	20	506
Miasto do 20 tys.	69	16	15	139
od 21 do 100 tys.	72	9	19	232
101-500 tys.	63	18	20	228
501 tys. i więcej mieszk.	68	17	15	148
Region				
Północny	73	16	11	163
Zachodni	64	14	23	111
Środkowozachodni	68	15	17	184
Środkowy	71	12	18	233
Wschodni	67	10	23	141
Południowo-wschodni	71	13	15	200
Południowo-zachodni	61	14	25	221
Wykształcenie				
Podstawowe	64	11	25	495
Zasadnicze zawodowe	65	18	17	344
Średnie	76	11	13	341
Wyższe	71	21	8	72
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	72	19	9	57
Prac.umysł.niż.szczebla	74	13	12	96
Pracownicy fiz.- umysł.	73	12	15	56
Robotnicy wykwalifikowani	62	16	22	139
Robotnicy niewykwalifik.	84	5	11	73
Rolnicy	75	11	14	130
Prywatni przedsiębiorcy	74	17	9	46
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	59	15	26	381
Uczniowie i studenci	83	12	5	49
Bezrobotni	68	11	21	122
Gospodynie domowe i inni	69	12	19	101
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	70	8	22	159
500 tys. - 999 tys.	68	13	19	348
1000 tys. - 1499 tys.	65	16	19	352
1500 tys. - 1999 tys.	72	13	15	179
2000 tys. i powyżej	69	16	14	192
Ocena własnych war. mater.				
Złe	67	11	22	540
Średnie	68	15	17	554
Dobre	69	17	13	156
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	21	21	125
Raz w tygodniu	69	11	20	697
Kilka razy w roku	69	13	18	314
W ogóle nie uczestniczy	70	18	12	113
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	66	18	17	263
Zły kierunek	71	12	17	788
Trudno powiedzieć	60	13	27	202